

## CHRÁM MATKY BOŽEJ V PARÍŽI

**H**istorický román z 15. storočia. Odohráva sa v prostredí Paríža a kostola Notre-Dame. Romantický príbeh krásnej Cigánky a obľudného Quasimoda, dobrá a zlá, lásky a vášne, spravodlivosti a bezprávia stredoveku.

Román nesie znaky nového literárneho smeru **romantizmu** (názov smeru sa odvádza od slova román, teda deje nebudú skutočné, ale románové).

Romantizmus je literárny smer 1. pol. 19. stor., bol podnietený zmenami v spoločnosti a v politickom živote po buržoázných revolúciách v Európe, ktoré proklamovali rovnosť a bratstvo všetkých ľudí, právo každého jednotlivca na slobodný, úspešný život na rozdiel od klasicizmu, ktorý podriadil osobné šťastie človeka povinnosti rešpektovať nadosobné „vyššie“ zákony.

Slobodu a voľnosť hlásal aj pre umelca, ktorý sa v predchádzajúcom období musel podriaďiť objektívnym zákonom tvorby; napodobňovať prírodu a rešpektovať prísne formálne požiadavky, čo sa týka útvaru i témy. Romantizmus uvoľňuje kreativitu autora, jeho fantáziu a individuálny pohľad na svet.

Romantizmus je individuálnou vzburou proti svetovému poriadku a spoločnosti, prináša postavy osamotených ľudí, vydedencov spoločnosti, tulákov, štvancov, zbojníkov, ľudí stojacich na pokraji ľudskej spoločnosti. Na jednej strane stoja ideály človeka a na druhej strane je spoločnosť, v ktorej sa ideály jedinca nemôžu uskutočniť, tak vzniká jeden zo **základných protikladov romantizmu**. Romantická postava je schopná silného, úprimného citu, ktorý povyší nad chladnú logiku rozumu. Láska je rovnako silná ako nenávisť. Často sa vyznačuje schopnosťou obetovať svoj život za slobodu či šťastie iného človeka alebo národa (titanizmus). V romantickom diele nájdeme postavy bez jedinej zlej vlastnosti (dokonca sa **idealizujú** i historické postavy, o ktorých máme aj negatívnejšie referencie) a na druhej strane sú postavy charakterovo úplne čierne. Postava je jedinečná, jediná svojho druhu, jej osud sa nemôže opakovať a neprípomina osud niekoho, koho sme poznali.

**Romantická láska** sa stala romantickou aj preto, že nikdy sa nenaplní a nestane sa obojstrannou manželskou či inou harmonickou láskou. Zvyčajne okolnosti, spoločnosť a jej rozvrstvenie, charakterové alebo zovňajškové rozdiely medzi postavami, nepoznané prekážky nezičia romantической lásky.

Romantizmus sa znižuje k **neurodzenej vrstve** spoločnosti, prikláňa sa k ľudovej tvorbe, napodobňuje útvary i témy ľudovej slovesnosti a v mnohých literárnych povýšii jazyk ľudu na literárny jazyk.

Romantici siahajú často po **historickej téme**, niektorí nie s úmyslom osvetliť jednotlivé obdobia národných či svetových dejín. Často je to romantická atmo-

sféra, prostredie, ktoré vynikne práve v historickom období. Romantici si často prispôbujú udalosti tak, ako to vyžaduje ich autorský zámer. V našich podmienkach historická téma sa stala prostriedkom na povzbudenie národného povedomia Slovákov.

Okrem poézie a drámy sa píše v klasicizme zaznávaná **próza**.

V diele **Chrám Matky Božej** v Paríži nájdeme **romantické prostredie** Notre-Dame s bizarnými vežičkami, balustrádami, zvonicom a tajnou alchymistickou dielňou. Spoznáme Dvor divov s ľuďmi parížskeho podsvetia a kolorit Paríža z 15. stor.

**Pôvod viacerých postáv** je zahmlený, osudovo sa stretávajú alebo sú k sebe priťahovaní. Esmeraldu vychovali Cigáni, ale nie je Cigánka, vymenili ju za znetvorené dieťa. Quasimodo je pohlodené dieťa, najdúch, našli ho v kostole. Chudóbka, bláznivá žena z kliekky hanby, ktorá mnoho ráz pokrikovala po nepravý Cigánke Esmeralde, spoznáva v nej svoju ukradnutú dcéru. Esmeralda je priťahovaná Phoebom a Frollo sa nemôže ubrániť kráse Esmeraldy.

Postavy sú veľmi **kontrastné** voči inej postave, ale vytvárajú kontrast aj samy seba: Esmeralda je krásna a hlboko mravná, ale žije uprostred najhoršej spoločnosti, kde sa na morálku nepotrpí. Kvôli láske k Phoebovi by zišla na scestie. Quasimodo je škaredy výzorom a znetvorený, ale je schopný ušľachtitého citu, obety a má cit pre spravodlivosť. Phoebus je urastený a krásny tvárou, ale prázdny duchom a je slaboskejšej povahy. Kňaz Frollo sa nesprávava ako kňaz, je natoľko očarovaný krásou Esmeraldy, že sa dopustí zločinu. Po nociach sa venuje alchymistickým pokusom, s čím by cirkev neúhľasila.

Ani jedna **láska sa nenaplní**: Esmeralda miluje Phoeba, ale on ju nie, je pre neho len ľahkou korisťou; Quasimodo miluje Esmeraldu, ale je taký znetvorený, že vidí v jej očiach strach, keď sa na neho dvíha; kňaz Frollo je posadnutý Esmeraldou, jeho cit nemožno ani láskou nazvať, nikdy by nebol opätovaný.

**Autor: VICTOR HUGO (1802–1885)**, od mladosti oceňovaný literárnymi cenami, člen Francúzskej akadémie, pair Francúzska, poslanec za republikánov. Patri do francúzskej romantической literatúry. Písal poéziu, prózu a drámy.

■ **Útvar:** historický román.

■ **Kompozícia:** Román sa skladá z dvoch častí:

1. časť obsahuje 6 kníh,
2. časť obsahuje 11 kníh.

Rozsiahly román s mohutnou dejovou líniou, s mnohými zvratami a odbočeniami, zalúdený okrem hlavných postáv parížskym obyvateľ-

stvom rôznych spoločenských úrovní (od žobrákov až po kabinet kráľa Ludovíta XI.).

■ **Dejová línia** je miestami prerušovaná opisnými kapitolami, napr. Chrám Matky Božej v Paríži, Paríž z viťačej perspektívy. Zvláštnosťou sú exkurzy do teoretickej alebo vedeckej oblasti, napr. teórie o knhthlači, architekture alebo pohľad na súdnicstvo. Victor Hugo vedome zasadzuje výnimočný romantický príbeh do prostredia, ktoré má veľmi blízko k realite, a preto venuje pozornosť opisom prostredia – paláca, kostola, námestia, dobového obyvateľstva – žobráci, pisári, lukostrelci, kráľ. Nie je to ešte reálny obraz sveta, ale hyperbolický „karnevalový“, predovšetkým kontrastný.

1. Sviatok bláznov, voľba kráľa bláznov, vyhŕáva Quasimodo. Frolo pokrikuje po krásnej Cigánke s cvičenou kozičkou.
2. Pierre Gringoire sa potuluje po Paríži a je svedkom pokusu o únos Esmeraldy, zachrání ju krásny kapitán Phoebus. Únoscovia boli Frolo a Quasimodo, ale chytila iba zvonára.
3. Pierre zabíja do Dvora divov, kde nocuje parížska spodina, medzi nimi je aj Esmeralda. Hrozí mu smrť, lebo nikto nemôže vidieť, čo sa tam deje. Esmeralda ho zachráni tým, že vyhlási, že si ho berie za muža.
4. Quasimodo je na pranieri, ľudia sa mu posmievajú, jediný človek, čo sa nad ním zľutuje, je Esmeralda, ktorá mu podá vodu.
5. Esmeralda má schôdzku s krásnym kapitánom v pochybnej krčme, žiarlivý Frolo tam nespozorovaný príde a pokúsi sa kapitána zabiť. Kapitán prežije, ale Esmeraldu obvinia z vraždy a uväznia. Quasimodo ju spod šibenice unesie a ukryje v chráme, ktorý má právo poskytnúť azyl.
6. Frolo podvodom dosiahne, že Esmeralda opustí azyl. Pretože nesúhlasí s jeho návrhmi, uväznia ju v cele, kde je bláznivá Chudóbka, ktorá v Esmeralde spozná svoje dieťa podľa talizmanu.
7. Esmeraldu obesa, na popravu sa diva z veže Frolo a Quasimodo. Frolo sa diabolsky smeje, keď dievčina umiera. Quasimodo ho zhodí do priepasti. Ukradne Esmeraldino telo a zanesie ho do hrobky. Po dvoch rokoch nájdú v hrobke dve kostry.

## Postavy

**Quasimodo** – kontrastná postava – ohyzdný zovňajšok – dobrá duša, vytvára protiklad krásnej Esmeralde.

Pohodené dieťa nájdú ženy v kostole v nedeľu zasvätenú Quasimodovi, dieťa je natolko škarové a znetvorené, že sa ani na človeka nepodobá. Zlútuje sa nad ním kňaz Claude Frolo. Vychová ho, naučí ho čítať a písať. V štrnástich rokoch stratí sluch od silného zvuku zvonov Chrámu Matky Božej. Najradšej zo všetkých činností zvoní. Vyrastie v obľudného človeka: má jedno oko, hrb, zohnutú chrbticu, vzbudzuje hrôzu. Zvolia ho za kráľa bláznov. Svojmu opatrovateľovi je absolútne oddaný, za pokus umiest Esmeraldu je trestaný. Keď mu Esmeralda podá vodu na pranieri, vznikne v ňom nežný oddaný cit ku krásnej Cigánke. Od tej chvíle si uvedomuje svoju škaradosť a trpí ňou. Pre neho je šťastie milovať, nežiaha byť milovaným. Osudovo sa tieto dve postavy stretávajú druhýkrát v živote. Práve jeho – jedného znetvorené dieťa – Cigánky vymenili za krásne dievčatko – Esmeraldu. Esmeraldu unesie spod šibenice, nežne a oddane sa o ňu stará. Keď vidí, že jeho pán sa škodoradosne smeje pri poprave Esmeraldy, zhodí ho z hradieb.

**Esmeralda** – svojou krásou je protipólom Quasimoda. Vnútorne je to nekонтрастná postava, nádherné dievča je hlboko mravné, ochrání si čístoť v tom najnečistejšom prostredí medzi vyvrhelní Paríža. Vášnivo sa zamiluje do kapitána lukostrelcov Phoeba. Kvôli láske by sa vzdala všetkého. Neprištipí na nečisté ponuky Frolla ani za cenu straty slobody a neskôr života. Je jej protivný kňaz, ktorý sa nespráva ako kňaz. Má nešťastný osud, ktorý speje k nedobrému koncu od narodenia.

Ako 6-mesačnú ju Cigáni ukradnú Chudóbke – parížskej dievčine – a vymenia ju za znetvorené dieťa. Viac ako päť rokov si uchováva črievičku, ktorú mala obutú pri únose. Cigánka jej predpovedala, že ak si zachová nevinnosť, nájde si matku. Nachádza ju tesne pred popravou. Dcéru spoznáva bláznivá kajúcnica, ktorá mnohokrát zlostne na Esmeraldu vykrikovala, lebo nenávidela Cigánky zato, že jej ukradli dieťa.

Jej láska je nešťastná – zľúbi sa do krásneho Phoeba, ktorý má iba krásnu tvár. Esmeraldu by chcel na pobavenie. Vášnivá láska Esmeraldy by prijala i pokorujúce miesto pri jeho boku, ale Frolo Phoeba zraní a Esmeralda sa s ním viac nestretne. Je podozrivá z jeho vraždy.

Esmeralda ako Cigánka je navyše obžalovaná z bosoráctva. Jej smrť vyznieva tragicky, lebo umiera ako obeť.

**Claude Frollo** – najrozpornejšia postava. I v rámci svetovej literatúry je nezvyčajná v tom, že nositeľom zlých vlastností je kňaz. Autor ho vytvára ako osudom zmienenú osobnosť, ktorá bola dlho príkladom medzi chudobnými. Väšň k žene ho pretvorí na morálneho netvora. Rodičia ho veľmi mladého dajú do seminára, kde vyniká v učenosti, je odborníkom v mnohých vedách, pozná veľa jazykov, bol učiteľom Pierra Gringoirea, ľudia si ho vážia. Sám si uvedomuje svoju zmenu, vraví, že „*plýje svojmu Bohu do tváre*“ a vie, že ho nečaká nič len zatratenie. Jeho láska má blízko k nenávisti, nepochádza od Boha.

Postavu kňaza autor romanticky vyhrocuje ešte výraznejšie tým, že Frollo sa neuspokojuje s teológiou, nechce byť pastierom duší, ale ochutnáva aj zakázané ovocie alchymie a astrologie. Autor to využíva na umocnenie romantickej atmosféry – nočné scény, dymiaci cely, pivnice so zakopaným kameňom múdrosti.

Podozrievali ho i zo sympatií k okultným vedám. Celý jeho život mení duševná posadnutosť, má hrôzu z Cigánok, prenasleduje ich, študuje súdne spisy z procesov s čarodějnicami – to všetko je len chorobný prejav osudovej túžby muža po žene.

Zvláštnosťou románu je neustála prítomnosť postavy **Pierra Gringoirea**, spisovateľa bez úspechu, bez peňazí a domova, trocha dohodrodruha a trocha potrimiskára. Nie je typickou romantickou postavou. Spolu s rozprávačom nás sprevádza dejom od začiatku do konca románu, svojou prítomnosťou spája jednotlivé prostredia a postavy diela.

## Dej a ukážky

*Paríž 6. I. 1482 – Sviatok bláznov. V uliciach sa zhromažďuje dav – remeselníci, študenti, písaři, žobráci. Nikto nemá záujem o divadelné predstavenie hry Pierra Gringoirea, ale publikum očakáva veľkú udalosť – volbu kráľa bláznov. Stane sa ním ten, kto dokáže urobiť najhróznejšie grimasy. Víťazom sa stáva Quasimodo.*

*Nepokúsime sa čitateľovi podrobne opísať ten štvorhanný nos, tie podkovové ústa, to malíčké ľavé oko, prekryté chlpatou rýšavou obrvou, zatiaľ čo sa pravé oko celkom strácalo pod obrvou bradavicou; tie neusporiadané zuby, miestami vyľamané ako cimburie na pevnosti; tú odutú hĺzavú peru, cez ktorú prevísal jeden zub ako sloni keľ; tú násochiatú bradu a predovšetkým celý ten výraz, čo zo všetkého vyžaroval; tú zmes zlomyseľnosti, údivu a smútku. Kto môže, nech si to všetko dokopy predstaví.*

*Súhlas bol jednomyselný, všetci sa hrmli ku kaplnke. Odtiaľ víťazoslávne viedli štiastného pápeža bláznov. Ale iba teraz vyvrcholilo prekvapenie a úžas; úškľabok bol jeho skutočnou tvárou.*

*Alebo skôr celá jeho osoba bola úškľabkom. Obovská hlava, na ktorej sa ježili rýšavé vlasy, medzi plecami obovskej hrby, ktorého náprotivník sa čítal aj vpred; stehná a nohy tak ťudne pokrútené, že sa mohli dotýkať iba kolenami, a pri pohľade spredu sa podobali dvom kosťom, dotykajúcim sa rukovätami; chodidlá široké, ruky obhudené; a pri všetkej tej obľudnosti bola v ňom akási: hrozná sila, šikovnosť a odvaha: ozaď zvláštna výnimka z vecne platného pravidla, podľa ktorého sila tak ako krása vyplývajú z harmónie. Taký bol pápež, ktorého si blázni práve zvolili. Človek by povedal: rozbitý a zle pozliepaný obor.*

Oblečú mu posmešný talár, papierový tiar u dajú na hlavu. Quasimodo s pohrdaním pozrel na zdravých a krásnych ľudí.

Krásna Cigánka Esmeralda s cvičenou kozickou budi pozornosť publika. Vyslúži si zlostné výkriky kňaza Frolloa.

Sprievod kráľa bláznov sa blíží k Námestiu de Grève:

*Ťažko opísať, aký stupeň nesmierne pyšnej a blaženej radosti dosiahla Quasimodova smutná a ošklivá tvár na ceste z palaca na námestie de Grève. Bola to prvá slasť zo samolibosti, akú kedy pocítil. Dosiaľ poznal iba ponížovanie a pohrdanie nad svojim údelom, odpor k svojej osobe. A tak teraz i napriek svojej hľuchote vychutnával ako skutočný pápež oslavujú jasot tohto davu, ktorý nenávidel, lebo cítil, že dav nenávidí jeho. Co mu zležalo na tom, že jeho národ bol iba zberbou kakt, zlodějov a žobrátok! Bol to predsa len národ a on bol jeho vládnom. Preto bral vážne všetok ten ironický pošľesk, všetky tie posmešné poklony davu, do ktorých sa však – to musíme povedať – predsa len miešalo trochu skutočného strachu. Ved tento hrbiáč bol silák, tento krivián bol šikovný, tento hlucháň bol zlý. Tieto tri vlastnosti zmiernujú smiešnosť!*

Frollo sa približuje ku Quasimodovi a ten – krotký ako malé dieťa – nasleduje svojho pána.

Gringoire sa potuluje Parížom, nemá nocľah, je hladný. Stane sa svedkom pokusu o únos krásnej Cigánky. Jedného únoscu chytiť a poviažu – je to Quasimodo – v druhom spoznával svojho učiteľa Frolloa, ale nezdalo sa mu to pravdepodobné. Esmeraldu zachráni krásny kapitán:

„Ako sa voláte, pán veliteľ?“

„Kapitán Phoebus de Châteaupers, váš sluha, krásavica moja!“ odpovedal dôstojník a vypál sa.

„Dakujem,“ povedala.

A kým si kapitán Phoebus po burgundsky vykručal fyzu, sklzá z koňa ako šíp padajúci na zem a ufrkla.

Blesk by sa nebol tak rýchle mihol.

„Pri pupku pápežovom,“ zakliak kapitán, keď rozkazoval, aby Quasimodovi pritiahli putá, „radšej by som si bol nechal tú kurvíčku!“

„Čo chcete, pán kapitán?“ poznamenal jeden z jazdcov. „Pinka uletela, netopier ostal.“

Gringoire zabľúdi do končín, kde je nebezpečné zostať -- do Dvora divov, parížskeho podsvetia, kde mrzáci na noc vyzdávali a zdraví mohli prísť o život:

Úbohy básnik sa obzrel okolo seba. Bol naozaj na onom hroznom Dvore divov, kam poctivý človek v túto hodinu ešte nikdy nevkočil, v čarodajnom kruhu, v ktorom sa ako muchy prepádavali súdni úradníci a mestskí strážnici, ak sa tam opovážili; v meste zlodejov, ohyzdzenej bradavici na tvári Paríža; v sťoke, z ktorej každé ráno vyteká a do ktorej sa každý večer ako do kloaky vracá potok neresti, žobroty a tuľáctva, neprestajne sa rozlievajúci po uliciach hlavných miest; v obľudnom úti, do ktorého sa večer vracali s korisťou všetky spoločenské zriadenia; vo falošnom špitáli, v ktorom cigán, vyskočený mních, zbehnutý študent, ničomníci všetkých národov: Španieli, Taliani, Nemci; všetkých náboženstiev: židia, kresťania, mohamedáni i pohania, pokrytí namalovanými ranami, vo dne žobrúli a v noci sa premieňali zo žobrúdkov na lupičov; slovom, v obrovskej šatni, v ktorej sa v tej dobe oblekali a vyzliekali všetci herci tej večnej komédie, ktorí na parížskej diaľbe hrdá krádež, prostitúcia a vražda.

Hrozi mu smrť. Podľa zákonov podsvetia si môže obyvateľka Dvora divov vybrať odsúdenca za muža a zachrániť mu tak život. Vyberie si ho Esmeralda. Pierre sa veľmi sklame, keď zistí, že z manželstva nebude nič:

„Vy ma teda nechcete za manžela?“

Dievčina sa nahňo uprene zadávala a povedala: „Nie!“

„Ani za milenca?“ nahňal Gringoire.

Ako obvyčajne ohrnula pery a odpovedala:

„Nie.“

„Za priateľa?“ opýtal sa.

Znova sa nahňo uprene zadávala a po chvíli uvažovania povedala: „Možno.“

Toto možno, slovko filozofom také drahé, Gringoirea posmelilo.

„Viete, čo je to priateľstvo?“ opýtal sa.

„Áno,“ odpovedala cigánka, „to je ako byť si bratom a sestrou; dve duše, ktoré sa dotýkajú, ale nespýňajú, dva prsty jednej ruky.“

„A láska?“ pokračoval Gringoire.

„Ach, láska?“ zvolala a hlas sa jej chvel a oko žiarilo. „To je ako dve bytosti, ktoré sú bytosťou jednou. Muž a žena, ktorí splynúli v anjela. To je nebo.“

Quasimoda za únos zatklí, mučia ho, bičujú. Trápi sa smädom na pranieri a nikto sa nad ním nezmlúje okrem Esmeraldy.

Quasimodovi oko zaiskrilo. Bola to cigánka, ktorú sa včera v noci pokúsil uniesť, a za toto prepadnutie, ako nejasne cítil, ho práve teraz trestali; ostatne, toto bol ten najposlednejší dôvod, lebo ho trestali iba preto, že je hluchý a že ho stáli tiež hluchý. Nepochyboval, že i ona sa mu prišla pomstiť a udrieť ho ako všetci ostatní.

Videl, ako rýchlo vystupuje po rebríku. Dusil ho hnev a zloba. Najradšej by bol zručil pranier a keby blesk z jeho oka mohol zabíjať, cigánka by bola bývala rozdrvená na prach, prv než by bola vyšla na ploštinu.

Mlčky pristiúpila k odsúdenovci, ktorý sa márne zvalal, aby jej unikol, odviazala si od pása čatúru a priložila ju jemne k úbožiatkovým vypráchnutým perám.

A tu bolo vidieť, ako sa z toho dosiaľ suchého a bľácacho oka vykoila veľká slza a pomaly stekala po tej obľudnej a zúfalstvom tak dlho húžvanej tvári. Bola to možno prvá slza, ktorú nešťastník kedy vproniľ.

Frollo je znietený žiarlivosťou na Phoeba, ktorý má schôdzku s Esmeraldou v komôrke jednej kupiariky. Vystatuje sa tým pred Frollom, ktorý je šialený od bolesti. Dohodnú sa, že sa môže prísť presvedčiť, či dievčina príde. Krásna, nevinná a úprimná Esmeralda príde do hunskej kúctice, kde ju očakávajú dvaja muži -- jeden horší ako druhý. Vie, že si ju kapitán nevezme, a je odhodlaná všetko stratiť, len aby mohla byť blízko pri ňom:

„Phoebus, keď už nebudem hodná toho, aby som vás milovala, dovolíte mi, milostivý pane, aby som vám aspoň slúžila. Iné vám budú vyšívat stážky, ja, vaša slúžka, sa budem o ne starať. Dovoľte mi ležiť ostrohy, keľovať plášt, čistiť jazdecké čizmy. Všetk budete, Phoebus, taký laskavý? A teraz si ma vezmi! Phoebus, to všetko je tvoje, len ma miluji! My cigánky potrebujeme iba vzduch a lásku.“

Pri týchto slovach obľala dôstojníka okolo krku, hladela na neho posebne a s krásnym úsmevom, plným slz, jej hebké prsia sa mu otierali o sķemný kabátiec a drapľavé výšivky. Jej krásne polonahé telo sa mu zviňalo v lone. Kapitán, opitý vášňou, priľádal horúce pery na krásne hnedé plecia. Prechýlená dozadu, s očami obľatými k povale, pod týmto bozkom sa pruhlo zachvela.

Odtazu videla nad Phoebovou hlavou inú hlavu, fialovú, zelenú, krčovitú tvár s pohľadom šialenca. Pri tejto tvári bola ruka, držiaca džku. Bola to tvár a ruka kňazova. Vylomil dvere a bol tu. Phoebus ho nemohol vidieť. Pred týmto hrozivým zjavom ostala ako mŕtva, nemá ako holičica, ktorá zodvihla hlavu práve vo chvíli, keď sa morský orol dva gulatými očami do jej hniezda.

Nemohla ani skríknúť. Videla, ako džka padá na Phoeba a ako sa paríaca zasa dvíha. „Lucifer!“ zvolal kapitán a padol na zem.

Zamrdela.

Kapitán nie je mŕtvy, ale to Esmeralda v tej chvíli nevie. Je obžalovaná z vraždy a čarodemicтва a spod šibenice ju zachráni Quasimodo:

Odtazu vo chvíli, keď sa katovi paholci chystali vykonať Charmoluov chladno-krvný rozkaz, preskočil zábradlie galérie, zachytil sa povrazu nohami, kolenami a rukami, potom ho videli, ako sa kŕže po priečeti ako dažďová kvapka po obločnej table, ako rýchlo beží k obľavom paholkom ako mačka dolu strechou, ako ich zhodí na zem dvoma údernými obrovských pástí, ako jednou rukou zdvíha cigánku ako dieťa bábika a ako sa jediným skokom dostane zase do chrámu s dievčinou nad hlavou a volá strážnym hlasom „Azy!“

Nežne sa o ňu stará a chráni ju, bráni ju i pred svojím opatrovateľom Frolom. Gringoire súhlasí s návrhom Frola, že pomôže vyvieť Esmeralda z chrámu. Zburcuje Dvor divov, vyvrheli sa tesia na bohatý lup. Esmeralda odchádza s Gringoirom a zamaskovaným mužom, v ktorom veľmi neskoro spoznáva kňaza. Odmietla ho, a preto ju strčí k zúrivej kajčnici, Chudôbke, ktorá v nej spoznáva dcéru. Chráni ju pred vojakmi:

*Zdvihla viečka a zazrela nad svojou hlavou holé rameno kamennej šibenice. Striasla sa a vykrikla silným srdcervúcim hlasom: „Nie, nie, nechcem!“ Matka, ktorej hlava bola celkom zahalená v dcériných šatách, mlčala; bolo len vidieť, ako sa jej celé telo trasie, a bolo počuť, ako si dieťa ešte vrúchejšie bozkáva.*

*Kat využil túto chvíľu na to, aby jej rýchlo odtrhol ruky, ktorými zvierala od-súdenú. Nebránila sa buď z vyčerpania, alebo zo zúfalstva. Tu si prehodil dievča cez plece, popri veľkej hlave, a táto rozkošná bytosť tam pôvabne visela zlomená v páse. Potom položil nohu na rebrik a chcel vystupovať.*

*V tej chvíli odrazu otvorila matka, schlieňná na dľažbe, oči. Vzpriamila sa bez jediného výkriku, s hrozným výrazom na tvári; potom sa ako šelma vrhla na ka-toru ruku a uhryzla ho. Bolo to ako blesk. Kat zrevol od bolesti. Vojaci pribehli. S námahou mu vytiahli krvácajúcu ruku z matkiných zubov. Zatlčla. Odstrčili ju dosť surovo a všimli si, že padla ťažko na dľažbu. Zdvihli ju a ona zase bezvládne padla na zem. Bola mŕtva.*

Esmeraldu obesia. Frollo sa diva z veže na popravu spolu s Quasimodom:

*Vo chvíli, keď to bolo najhroznejšie, vzbuchol na sinavej tvári kňazovej dia-bolsky smiech, smiech, akým sa môže smiať ten, čo už nie je človekom. Quasimo-do nepočul ten smiech, ale ho videl. Zvonár chvil niekoľko krokov za arcidiakona a odrazu sa na neho zúrive vrhol, udrhel ho svojimi veľkými rukami zozadu a strčil ho do priepasti, nad ktorou sa don Claude vykláňal.*

*Kňaz vykrikol: „Do pekla!“ a spadol.*

*Chrlí, nad ktorým prv stál, ho pri páde zahŕňal. Zachytil sa na ňom zúfáľnými rukami, a keď chcel otvorit ústa, aby vykrikol po druhý raz, zazrel nad svojou hla-vou na okrají zábradlia strašnú a pomstychtivú Quasimodovu tvár. Zmlkol.*

*Pod ním bola priepasť.*

O dva roky po tejto udalosti našli v hrobke kostola kostu ženy, ktorú pevne objímala kosť muža s pokrivenou chrbticou. Žena zomrela obesením, ale muž prišiel umrieť dobrovoľne...

#### Použitá literatúra:

Hugo, V.: Chráam Matky Božej v Paríži I. Bratislava: Tatran, 1978.

Hugo, V.: Chráam Matky Božej v Paríži II. Bratislava: Tatran, 1984.

## PIKOVÁ DÁMA

**D**ielo, v ktorom sa prelína romantický a realistický prístup ku skutočnosti. Z romantických znakov nájdeme zápas o ľudskú dušu, rozorvanosť romantického hrdinu, z realistických postupov zaujme psychologická kresba spoločenského prostredia ruskej šľachty a spôsob charakteristiky hlavných postáv.



**Autor:** ALEXANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN (1799–1837), študoval na lyceu v Cárskom Sele, pôsobil na ministerstve zahraničia. Patril do ruskej romantickkej literatúry. Písal poéziu, prózu a drámu.

#### ■ Útvar: novela.

■ **Kompozícia:** Novela je členená do 6 kapitol. Každá kapitola sa začína citátom zo spoločenskej konverzácie, literárneho listu alebo textu.

#### Postavy

Najromantickejšou postavou je *Herman*, v ktorom, po mnohých iných autoroch, využíva Puškin faustovskú tému – upísanie svojej duše zlu za materiálne výhody.

Herman bol syn porušeného Nemca, otec mu zanechal istý kapitál. Bol k sebe prísny a disciplinovaný. Vykalkuloval, že ak to chce niekam dotiahnuť, nesmie míňať ani úroľky. Žil iba z platu. Vysmievali sa mu za šetrnosť. Napriek tomu je povahou vášnivý, ohnivý, rodový hráč. Jeho filozofia znela:

„Obetovať potrebné v nádeji, že získa nadbytočné.“

Hra ho láka, pri hráčskych stoloch zažíva horúckovité rozochvenie. Nie je neschopný pocítiť ušľachtilejší cit. Aj keď listy Líze odpisuje z nemeckých románov a iba predstiera záľubenie, je mu nakoniec líto dievčaťa, ktorého city zneužil na svoj cieľ. Naoko pragmatik, ale nie všetko si